

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D, POLUGOD. 30 D,
ČETVRTGOD. 15 D, POJEDINI BROJ 1.50 D.

Iza kongresa.

Piše dr. Aleksandar Licht.

III

Weizmann je u svečanome govoru, kojim je otvorio kongres, općenito razvio svoje stajalište u pitanju Jewish Agency. To bijaše dostatno da se generalna debata od prvog dana koncentrisala na ovo pitanje, ma da je bio odredjen zasebni referat Solovečikov o njemu. Debata se, najviše možda krivnjom rabi Berlina, koji je slučajno predsjedao kongresu, kad je počela generalna debata, i koji je dozvolio da se već u njoj govori o Jewish Agency, tako oduljila sa beskrāj govora, da je »dotukla« plenum kongresa, ma da je bilo jasno da odluke ne će donijeti govori u plenumu, već rasprave u »permanentnome odboru«. Kongres od tih mnogih, pretežnim dijelom suvišnih govora, koji su s istim argumentima varirali istu temu, nije imao koristi, pa su oni unijeli u plenum samo mnogo umora i dosade i oduzeli vremena pretresu važnih i stvarnih predmeta. Niko nije imao snage ni talenta da debati, bar kroz doličan dio njezina trajanja, dade drugi smjer. Jedva da se tko dotakao problema praktičnog rada. Problemi alije, hahšare, kulture, školstva, kupnje zemlje, financijskih instituta, kredita i t. d. gotovo se i nijesu raspravili; referati o tim pitanjima bili su kao osamljene hridi, zalutale u vrelo talasanje uzburkane debate o »Jewish Agency«. Ovo je i velika šteta i veliki defekt ovoga kongresa. I nakon što se uzbudjenost slegla i mi mirno možemo da rasudjujemo, čini nam se uistinu da su i opet bez potrebe židovski nervi hipetrofizovali zamašivost ovoga, za cijelo nada sve važnoga pitanja. Svaki je kongres, imao jedan centralni predmet rasprave, ali, čini mi se, nijedan, pa ni šesti, tako nastrano kao ovaj.

Weizmannu proširenje »Jewish Agency« nije postulat izvjesnih načela, nije dogmatski cilj (kao Mizrahiju) i nije uopće cilj, već tek orudje za mobilizaciju »ostaloga židovstva« po nama cionistama. Jedan pokušaj od kojega, praktično, očekuje uspjeh; ne više. Treba, kaže, probuditi latentno palestinsko raspoloženje i preobratiti ga u produktivnost. Kad bismo imali vremena, mogli bismo djelimično to palestinsko raspoloženje preobratiti u čisti cionizam. Ne zovemo druge iz slabosti i malodušnosti, već jer smo dosta jaki, jaki u svome osjećanju odgovornosti i u svojoj vjeri, ali nijesmo tako bahati i kratkovidni da ne spoznamo, te svojoj snazi u njezinu razmahu ne možemo privedi nikad dosta

sila. Tek otkako smo jaki, odazivaju se drugi našem pozivu. Kroz godine smo oklijevali da ostvarimo parolu o prizivanju necijonista, parolu koju su dali već ranije kongresi i godišnje konferencije. Sad smo zreli, dorasli smo za sklapanje ugovora.

Koja je svrha tome proširenju? »Ojačanje naše političke legitimacije zajamčenjem izvancijonističkog židovstva, povišenje naše financijske snage i koncentracija svih židovskih energija za izgradnju Palestine u jednome jedinstvenomu radnomu sitemu«. Pretpostavke za tu saradnju jesu: nepovredivost cionističke organizacije, preuzimanje odgovornosti sa strane necijonista, koji ulaze u »Jewish Agency« i treće: da oni koji ulaze u proširenu »Jewish Agency« ne će biti zvani kao pojedinci, već kao predstavnici reprezentativnih korporacija židovskih zajednica svih zemalja. Vrhovni princip: da se za vječna vremena očuva nacijska značajka našega naseljavanja u Palestini, kako je mi shvaćamo, i ni za vlas drukčije.

Ničega nema, kaže Weizmann, u ovome što ne bi bilo dostojno duha židovske demokratije, čistoće našega narodnoga ideala i časti cionističke organizacije.

Još u dva maha Weizmann je objašnjavao svoje stajalište. U generalnoj debati on je žestoko, s afektom, obračunavao s opozicijom, impulzivno, s neodoljivom sugestivnosti i snagom — ali ne savladavajući svoje nerve, svoje »židovske nerve«. Taktički pogrešan, jer nije umio — a nije umio, jer nije htio — da gradi mostove k opoziciji, ovaj je govor proistekao iz povrijedjene osjetljivosti nada sve ponosnog muža u čiju se cionističku vjernost drznuše dirnuti. Ovaj je govor bio lupanje maljem — silan u svome učinku, no negativan u smislu sporazumijevanja. Ko ga je slušao, ovaj je govor po sebi u svome drhtaju (njemački izraz: »beben« bolje to izražava) plemenita ponosa, u gestovima, čak i u pauzama između rečenica — kadšto nehotičnim pauzama akumuliranog uzbuđenja — ostavio nezaboravno jak dojam, i ako se nije s njime saglašavao. Ne, ovo nije bio »demokratski« govor; u njemu je bilo gledanja ljudi s visine, mjestimice omalovažavanja i prezrelija demagogije, doktrinarstva, mozgovnog racijonalizma opozicije: gospodska nota, vodje koji osjeća svoj poziv ali i svu golemu težinu odgovornosti koja bi, uz golemi napor tijela i nerva, slabijega oborila — njega nije!

Neka mi trezvene sudije oprostite ovu digresiju. Lični su doživljaji kadšto tako

jaki te čovjek ne može, a da u sjećanju ne zastane u sjećanju na njih. A ovo je bio, pored svega bolnoga i teškoga u njemu, toliko mlad i jak govor, kakvi može da izrekne samo jedan individualitet koji predstavlja najbolju selekciju plemstva jedne rase.

Taj govor osvjetljuje motive stava predsjednika Weizmanna u pitanju proširenja »Jewish Agency«. Osnovno je ovo: Mi ne možemo da čekamo. »Ovo nije defetizam i nedefetizam, ovo je ocjena stanja kakovo u istinu jest«. »Dok problemi iz dana u dan rastu sve to većom intenzivnosti, ne rastu u jednakome razmjeru sile cionističkog pokreta«. Nužda dakle primorava da se ogleđamo za novim silama. U Keren Hajesodu sadržan je program proširenja Jewish Agency. Ne može se siliti ljude da budu samo davaoci i sabiraoci, a da ne pitaju, kako se novac izdaje. »Ima jedan demokratski princip, a taj glasi: nema zastupstvo bez odgovornosti«. Da ljudi koji rade za Keren Hajesod rade onako, kako mi hoćemo, moraju da preuzmu jedan dio odgovornosti.

Po ovome, Weizmann je sebi zamišljao, iako to nije posve jasno došlo do izražaja, proširenje Jewish Agency na osnovci Keren Hajesoda. U tome se, kako će se kasnije vidjeti, njegovo stajalište približava stajalištu lijevog krila kongresa: hitahduta.

Koliko je njegov stav ispravan i koliko je opozicija imala osnova, o tome treba da se kaže sud na kraju, kad upoznamo stajališta drugih grupa.

Hapoel Hacair.

Ideja.

I.

Mladi ljudi, koji su pošli u Palestinu, da sopstvenim silama pridonesu izgradnji svoje opustošene domaje, dali su idejom Hapoel Hacaira odraz svom naziranju za rad za svoj narod. Ideja nije bila tek naziranje, neobvezatno za odnos pojedinca spram svoje okoline, simpatija za kojom ne sleduje čin. Naprotiv, ona je dala sadržine pokretu mladih ljudi, radnika. Pokret Mladog Radnika — Hapoel Hacair — zove se pokret, kojom je ideja zadobila svoje realne, vanjske forme.

Značajno je, što je ideja niknula na palestinskom tlu. Ovo nije slučaj, jer ta značajka predstavlja organski kontinuitet u historijskom razvitku Jevrejstva. Palestina je za narod tavaliza, koji se u diaspori tako ponizuje i podcenjuje, crvena nit, vi-

dljiva kroz čitavu historiju, kroz koju je inkarniran genije starog tog naroda. Ta bi tvrdnja bila smiona, u najboljem slučaju šovenska, kad je ne bi fakti potvrdjivali, koje ću ovde da navedem.

Što je genijalnost? Najveći jevrejski antisemita početkom ovoga stolecja odgovara na to, zaista genijalnom intuicijom, u smislu, da je genijalnost konzekvenca najveće potencije volje. Naravno, u toj je rešidbi »najveća potencija« funkcija k genijalnosti, dok je »konzekvenca« samo njena varijabla.

Tako i u odnosu izmedju onih, koji polaze u zemlju, da je grade i same zemlje, funkcija je, o kojoj ovisi genijalnost zemlja, a historija i ljudi su joj varijable.

Dotle dok postoji na našem globu parče zemlje, što se zove Palestina, dotle će da lebdi genije nad sad manje sad više senovitim konturama jevrejskoga naroda. Pa bila ta Palestina osmanlijska ili engleska, bilo da je u njoj masa, što predstavlja većinu pučanstva arapska, kanaanska ili kineska, Palestina kao simbol moguća je samo uz predodžbu jevrejskoga naroda.

Nije, prema tome, genijalnost u onima, koji podjoše u zemlju, da je izgrade, već je genijalnost jevrejskoga naroda ukorenjena u palestinskom tlu, iz kojeg veći niču veći stvaralačke sile za one ispaštenike, koji ispaštajući grade, a u kojih ime, Jevreji diaspore toliko vole da se hvališu, kao delom svojih reči.

Najveća potencija volje za Jevreje jest stoga palestinska zemlja. Da se nju osvoji za narod, odnosno, da se čovek potpunoma preda utecaju njenom — u tom leži veličina historijskog kontinuiteta jevrejskog naroda i njegovih sadanjih nastojanja — unatoč profanosti, kojom je protkana njegova mizerija diaspore.

Iz toga sledi potpuna negacija galute. Jer kao faktor Jevrejstva u ovde iznešenom smislu, kao čimbenik njegove genijalnosti, galuta zaista ne postoji. Ona je

oduvek igra slučaja i faktora, koji su upravljani van granica Jevrejstva. Diaspora nije organski vezana o veličinu jevrejskog naroda, ako se ta veličina posmatra sa stanovišta historijskog kontinuiteta naroda. Historijski kontinuitet nije ništa drugo, nego svesnost, da prošlost i sadašnjost sačinjavaju jedno nerazdelivo organsko jedinstvo. Sama činjenica, da galuta postoji, nije dokaz njene organske vezanosti s narodnim telom. Da, španska epoha, odeski, varšavski krug su fakta u književnosti; isto tako emancipacija, a donekle i samouprava i razmerno blagostanje španskih, poljskih i mađarskih Jevreja, ali sve samo dotle, dok je »milstiva« volja njihove okoline, da tome bude tako. A onda dolazi uništenje, propast.

Stoga diaspora nije određen fakat Jevrejstva, ona je samo njegov rezervoar. (Martin Buber, prigodom ujedinjenja Ha-poel Hacaira i Ceire Cijona, Prag 1921.).

Mladom jevrejskom radniku Palestine preostaje u biti samo jedno: njegova zemlja. Jevreje prognanstva smatra on za braću, koja treba da ga shvate u njegovim nastojanjima, da ga ne ostave osamljenog u njegovoj nadčovječnoj borbi za osvojenje zemlje. Da ga potpomažu sretnostima materijalnim tamo, gde bi inače njegova snaga zatajila. Da mu time, što će ih osećati budne za svojim radom, pruže moralni potporanj u borbi za konačnu odluku.

A ipak znači ta borba mir, pa zvučilo to i neverovatno!

Mir, kojemu se vraća današnji jevrejski čovek, isprebijan neprestanim vrenjem nemirnih galutskih živaca.

Povratak širokoj liniji života.

Tamo, u zemlji biblijske klasike znači ona borba rasonodjenje, koja bi u diaspori vredila kao samobrana. Tamo se pojmovi mira i borbe mere skroz drugim, širim merilima, nego u prognanstvu. Izričaj moderne duše jest u diaspori ekspre-

sionistički, kubistički, futuristički ili koji drugi. U Palestini se vraća klasici.

Neoklasicizam.

Pod utecajem velebnosti jednostavnosti palestinske prirode mogao je da se raširi taj duh neoklasike, kojem je njegov apostol A. D. Gordon u toliko mahova dao izražaja. Linija judejskih golih hridi, što strše u azurno južnjačko nebo obasjano žarkim suncem, nepregledne žute i gole peščare, što su se protegle bez kraja i konca, a onda opet takova večernja hemisfera, koju još čovek sa severa nije ugledao — sav taj novi svet delovao je preporadjajući na čoveka novajliju.

Sve to novo morao je jevrejski čovek da prepozna kao vlastitu svojinu, što više, morao je ovu prirodu da osvoji za sebe. Koje-li razlike spram prijašnjih kramarskih zadataka čoveka diaspore!

A borba, koja je postala neminovna za osvojenje te prirode, nije bila uzaludna. Prosta jednostavnost, nehinjena, a zbog toga i odlična, zamenila je dukobu komplikovanost mozgovnosti dotadanjeg Jevreja. U teškoj fizičkoj borbi s prirodom, koju su morali obamrli mišići nemoćne generacije potpuno da obvladaju, otupili su sentimentali pilpulističke tradicije, koja je sigurno velika, ali ne dosiže one lepote, koja je sadržana u jednostavnosti čoveka, borca u prirodi.

Tom duševnom atmosferom bili su okruženi prvi pioniri ideje. Naravski, i logičnost izvoda morala je kasnije da sledi. Ali prvobitna i osnovna bila je jednostavnost spoznaje, da samo rad na narodnom tlu i vera u uspeh toga rada, tvori najprirodniji odnos pojedinca spram svoga naroda. To je bio etički fundament druge alije*) u onom opsegu, u kojem su mladi jevrejski radnici u njoj udionističvovali.

Od tog doba osvojila je ideja sve veće slojeve jevrejskog radnog naroda Pale-

*) Kolonizacija Palestine od ruske revolucije (1905.) do pred rat (1914.).

A. D. Gordon:

Pisma iz Palestine.

Prvo pismo.

Prijatelji moji!

Pišem vam kroz novine, jer mislim, da je to najbolja adresa. Vjerujem, da će vas ovako naći moje riječi, ma gdje bili. Stalo mi je do toga, da se moje riječi ne izgube. Jer ja nijesam dopisnik kaki, ili publicist ili novinar. Jednostavan sam Židov s jednostavnim židovskim srcem. I ja ću vam pisati, prijatelji moji, onako, kako jednostavni Židov piše pismo svojoj porodici, i to, baš o porodičnim stvarima. A mislim da će vas zanimati što pišem; ta ja ne pišem samo o sebi, nego o našoj staroj, dobroj majci, koja je, da vam usput velim, i sada, unatoč opustošenja i siromaštva tako lijepa, da bi mnoga mlada majka mogla želiti, da bude tako lijepa.

A što je prirodnije od pozdrava stare majke. No mi smo se našem starom, domu — svakom domu uopće — tako otudjili, da nam i majčin pozdrav zveči hladno i kameno. Osjećamo — ili doživljavamo, dublje od svih osjećaja — da nam je cio svijet stran, da smo prognani, jadni, a »majka« je za nas gotovo predjetinje, pre-

srdačno, prečovječno. Zapuštena djeca, ali ne siročad. Osjećaj je taj samo zamrznuo, no nije umro. U svakoj židovskoj duši tinja iskrica, i ako je prosto oko ne vidi. A jedna iskrica dostaje. Treba samo znati, kako da s njom postupamo. Nikako ne smijemo, da prejako dušemo u nju. Time se plamen samo razbukti i utrne. Tek polagano moramo da otkopamo pepeo i tuđu zemlju što je guše i ne dopuštaju, da dodje svježi uzduh do nje. Treba samo da oslobodimo dušu — iskrica će već svoje učiniti. Tihi, jednostavni, ozbiljni treba da su razgovori s dušom; istinite, gole treba da su vijesti, što donosimo o dragim joj stvarima. To čisti, to oslobadja, jer donosi život, kaki jest, a samo život može da igra dušom, na svim žicama osjećaja i misli.

I tako jednostavan moj pozdrav iz Palestine. Sve je u Palestini tako jednostavno, svakidašnje kao i drugdje. Sve sitnice su ovdje, i ako hoćete, sve sitničavosti. A naš je narodni rad tako malen, tako mikroskopski malen — i u dobrim godinama — te treba vrlo jasan i oštar pogled, da se takav vidi, kakav uistinu jest. Jer buka vika i vatrometi, česa i ovdje mnogo ima, ne mogu da mnogo dadu ozbiljnoj duši — osim uvreda i jada. Sve to treba da znate,

prijatelji moji, da ne biste nešto osobito očekivali i da ne budete razočarani.

No obraćate li se Palestini otvorenim srcem, srcem što osjeća boli stvaranja, pa našli oni izričaja samo u savijanju, i katkada u neljepim poklicima, tad ćete, budete uvjereni, biti zadovoljni. To je prednost, koju mi u Palestini imamo, kad smo u njoj kod sebe, kod sebe u svemu što jesmo i što doživljavamo — osjećali mi to ili ne. Ovdje ostaje sve naše: ako nešto učinimo, ako nešto zakasnimo, naše svjetlo, naša sjena, naše veselje, naši boli. Ima ovdje briga sa svim što k tome spada, u svim vrstama i bojama — u drugim zemljama možda nemate manje nego mi ovdje — no vaše su brige besmislene, zaludu i samo zaludu. A ovdje u Palestini mogu biti brige kakogod gorke i strašne, uvijek imaju smisla. Ovdje nema udarca, koji bi bio uzalud, nema brige, koja bi bila besmislena, — ovdje uistinu ne propada nijedna iskrica, nijedan zvek. Ako je netko u Palestini, ako je nešto uradio, nešto za našu stvar pretrpio, on može da — nedaj Bože — poslije bankrotira ili otputuje, i ako njegov rad nestane, njegova energija, njegova predatnost, njegove muke ostaju. No ima ovdje i ovakvih, što siju zdrav život, i gdje kada svoj

stine i progonstva. U znaku te ideje stoji danas veliki pokret druge cionističke generacije.

U obnovnom nastojanju narodâ, društveno uređenje zaprema važno, možda najsudbonosnije mesto. Ni jevrejski narod nije u tome izuzetan.

Pa ipak ne bi bilo ništa laglje, nego nabacati ovde nekoliko jeftinih krilatica, prikazati ovaj mladi pokret superijornijim od svih dosadanih — upravo zbog njegovog socijalizma — te uz harmoničnu poredbu nacijonalizma i socijalizma zaobliti ideju. Ali stvar nije tako šematska, da bi se po tom kalupu mogla da prikaže. Treba, naime, držati na umu, da ovaj socijalizam ne potiče samo od dobre volje nekoćine, već da je potekao iz života jevrejskog radnika.

I prije je u liberalnim, cionističkim građanskim redovima, bilo socijalnih štimunga, što je uostalom vanredno daleko od pravog socijalizma. Ali treba, da se zabeleži ta činjenica. Ti su socijalni štimungi tako dugo potrajali, dok su se kretali u granicama simpatija, gdje gdje i programa, a pogotovo romantičnih utopija. Ali u zbilji dobri su filistri sve te lepe stvari zaboravljali, u najboljem slučaju svrstahu socijalne ustanove pod humanitarne i karitativne, tako da od sveg tog socijalizma preostade u zbilji tek spomen, a često već ni to.

Stvar je sasvim druga kod ovoga pokreta. Radnik ne može da zaboravi svoje vitalne interese. On je nosioc ideje pravde za društvo, jer je ugnjetavan, pa prema tome nepravdu najvećma oseća. Medjutim, mladi radnik Palestine znade, gdje je uzrok nagomilavanju rada, ne kapitala, i što to znači stvarati pod silu gradski proletarijat. Stoga mu ide nastojanje onamo, da spoji rad gradskog radnika sa seoskim. Po prilici u smislu farmera Amerigrad i selo ne budu u pitanju rada i životnih mogućnosti dve polarne opreke, već

život. A to sve raste, a prije svega stvara oko duše novu životnu vrstu... Sve je to mikroskopski maleno, jedva da se vidi, — no živi, a vremenom će se i osjetiti.

No najjasnije se to osjeća, kad ovdje radiš, kad kod posla stojiš pred otvorenom, veličanstvenom, jasnom, profetski dubokom prirodom, okom u oko, srcem do srca. Jednostavno se radi, bez umjetnosti, kadkada teško i gonko, a ipak kadkada doživljavaš nešto, što se ne da bolje izreći, nego da se u neku ruku organski uživi u stvaranje prirode, u njen život. Nešto te obuhvata, tako veliko, tako čisto, tako duboko, da ti se čini, kao da i ti spuštaš korijenje u zemlju, koju kopaš; kao da se i ti hraniš od sunčanih zraka, kao da se i ti uživljavaš sve dublje u duboku prirodu, sve više u veliki svijet, svakom travkom, svakom palmom, svakim drvetom. A kad dodju teški momenti — a oni dolaze vrlo često — i kad dobiješ iz vana, ili pače iz nutra teške, besmislene, neočekivane udarce, udarce, da ti se smuti pred očima, i da ti gorko postane u srcu, — onda ti dolazi na pamet stara aĝada i misliš, da je andjeo, koji u proljeće udara šibom po travi i zove: »rasti!«.

jedna velika radna zajednica, kako ću uskoro moći da objasnim.

I ako se taj socijalizam osniva na idealističkom naziranju za razliku od materialističkoga bilo bi neumestno, kad bi se njegove izvode poistovetovale s utopijom. Uostalom svaka je velika, neutrcana ideja, kad se objavljuje utopija. No danas smo već daleko od tog stadija u socijalističkom razvitku. Evo primjera za to: Klasična nauka o životnom nagonu bića za svoj opstanak, kako je izrazito prikazuje darvinistička nauka i ustrojstvo životne borbe, kako je tumači Kropotkin na osnovu uzajamnosti. Ovim dvim naukama o biologiji života, određeno je shvatanje dviju diametralnih svetova o uređenju vascele čovečanske zajednice.

Uplivisani ovakvim utecajima s polja, o razvoju socijalne borbe, socijalizam je Hapoel Hacaïra uz svoju iskonsku i lokalnu, palestinsku značajku, zauzeo vidljivo mesto unutar druge socijalističke generacije Jevrejstva. Socijalističke grupe u diaspori, koje su svoj socijalizam određivale ili skroz etski ili pako naskroz sindikalistički, nadjoše se u tom okviru palestino-centričnog socijalizma u zajedničkom frontu. Jedinstvo Palestine i prognanstva time je uspostavljeno. Pod tim vidokrugom stvoren je ujedno i važan fakat od kulturnog zamašaja.

To je zahtjev za hebraizacijom galute.

Dok ostale jevrejske socijalističke partije laviraju između jidiš i hebrejskoga, da se trenutačno priklone raznim kompromisima sa zahtevima realnosti, naš pokret stupa pred radni narod zahtevajući konzekventnu hebraizaciju, a da prilike u Palestini ni ne spomenem, gdje je taj zahtev identičan s jačanjem svake realne pozicije u zemlji.

To su problemi, koji karakterišu ideologiju jevrejskog narodnog socijalizma.

Jona Avni.

I uvijek isto. Sedmica je dulja od subote, razorenje dulje od izgradnje, bolovi jači od stvaranja. Bolovi su nepodnosivi, duboki kao more, jer su sile sitne, duše sitničave. I mi ne obuhvatamo svu veličinu onoga, što treba da se rodi, ne iskorištujemo narodni bol od 2000 godina za stvaranje. Nema razumnika, što bi shvatili vrijednost toga velikoga kapitala. Mali trgovci i mešetari na malim ili velikim burzama. Sve je sitno, sitničavo. No parazita imamo sviju vrsta: malih i velikih, ekonomskih i duševnih. Ponijeli smo naše parazitstvo iz galuta, jedro, zdravo, snažno. A ovdje se to sije, i raste bez kiše i cvate i nosi plodove, što se sjaju i mire i po cijelome svijetu imaju lijepo ime. A izvana navaljuju zli vjetrovi, koji jednom burom išćupaju od ono malo dobroga što je ovdje zasadjeno, gotovo sve, i utru gotovo sve, što je zaista počelo da svijeti.

Imamo jednu utjehu, t. j. svi mi, što čvrsto stojimo i možemo stajati: da te bolove osjećamo, osjećamo do kraja. Mi smo kao žena što dugo, dugo nije dobila djece, koliko god je za njih molila Boga, — a sad najednom osjeća, da je zatrudnjela. I ona se raduje svome bolu, tek se boji, da je bol možda premalen, možda nije pravi. U golusu nijesmo osjećali te bolove. To

Iz židovskog i cionističkog svijeta.

Pozdrav predsjednika Udruženih Država k Roš hašani. Predsjednik je Udruženih Država Calvin Coolidge posredstvom New Yorškoga odjeljenja I. C.B-a poslao američkom židovstvu svoje čestitke k novoj godini. Pismo predsjednika glasi: »Povratak Roš hašane, židovske nove godine, koja ljetos pada na 11. septembra, uvijek je sjećanje na krivnju, koju moderni svijet treba da prema židovskome narodu i njegovoj divnoj kulturi popravi. Taj je događaj od zamašaja ne samo za pučanstvo židovske vjere i židovske rase nego i za sve one, koji su nešto od sjajnih duševnih dobara židovstva preuzeli, i uzimali udjela na onome, što su Židovi svijeta na dobro svijetu učinili.«

Plan židovske republike u Bijeloj Rusiji. Dopisnik I. C. B-a doznaje da su u centralnom komiteju komunističke partije pretresava plan osnutka židovske republike u Bijeloj Rusiji. Kao područje te republike zamišlja se Homolski, Vitupski i Minski distrikt gdje su Židovi u većini. Kako je poznato pretvorena je prije kratkoga vremena Rusija u savez republika, te je prijašnji komesarijat za narodnosti izgubio rezon. Svaka narodnost bit će u buduću zastupana u savezu kao teritorijalno jedinstvo. Kroz to su Židovi izgubili svoje zastupstvo. No provede li se plan židovske republike u Bijeloj Rusiji egzistirat će u savezu sovjetskih republika i židovsko zastupstvo. Taj je savez osnovan po boljševičkoj vladi, kako bi pojedine narodnosti Rusije čvršće povežao uz vladu. Vojska financije, pošta, telegraf ostaje u rukama centralne vlade, no u kulturnim pitanjima imaju pojedine republike potpunu slobodu.

Židovski tehničko-gospodarski institut u Odesi. U Odesi je osnovan Židov-

su bolovi stvaranja, i daju snage i nade, da ćemo ih pregorjeti.

Tako dolazimo čvrstim korakom do našega teškog položaja. U drugo bi vrijeme mogao moj pozdrav da bude možda puniji, ljepši, topliji. Ja i nijesam pisao nikakvih pojedinosti i uopće nijesam dao nikakovu sliku. Za sada mi to nije znatno. To možete da crpete iz drugih izvora, a i ja ću zacijelo još doći do toga, da o svemu tome pišem. Nije moja namjera, da probudim kod vas interes za Palestinu: bilo bi vrlo loše, kad bih kod vas, prijatelji moji, morao tek da interes budim. Kod nekoga probuditi interes ne znači njega zauvijek predobiti, predobiti dušom i tijelom, — a Erec Jisrael traži od vas dušu i tijelo — ili ne traži ništa. Vi ste Židovi, takovi Židovi, kao i mi u Palestini. Moja je namjera, ne da vas upozorim na to, što vi možete i morate da učinite za Palestinu, nego više na to, da Palestina može za vas učiniti više, da vam može više dati nego vi njoj. I tek onda, kad vam Erec Jisrael daje nešto bitnoga, i tek onda kad vi u njemu tražite ono, što Židov drugdje nigdje ne nalazi, što leži duboko u svakoj židovskoj duši, a da ne dolazi do izričaja, jer izričaja nema, jer ga tek u Palestini traži, — tek onda možete da nešto bitno-

ski tehničko-gospodarski institut, prvi u Rusiji, na kojem će se držati predavanja na jidišu. Zadaća je instituta da širi među židovskim kolonistima u južnoj Rusiji i Ukrajini poznavanje agrikulture.

500.000 dolara za židovsku siročad. Joint je odredio za nastavak pomoćne akcije za židovsku siročad u posljednjim mjesecima ove godine preko pola milijuna dolara. Od toga je određeno 217.500 dolara za Poljsku gdje Joint uzdržuje 12.240 djece bilo u sirotištima bilo u privatnim kućama. 100.000 je određeno za Palestinu, 26.000 za Čehoslovačku, 23.000 za Litavsku, i 22.000 dolara za Tursku. Sveukupni broj djece, što je Joint uzdržuje, iznosi 17.920. (J. C. B.).

Broj Židova u Americi. Po statistici žid. statističkoga ureda u New-Yorku ima Amerika od svih zemalja najviše Židova. Na drugom je mjestu Poljska, a na trećem Ukrajina.

Židovskoga pučanstva u januaru 1922. bilo otprilike 3.600.000 duša. Sam New-York broji milijun i pol Židova, Chicago 250.000, Philadelphia 200.000, Cleveland 100.000, Boston 77.500, Baltimore i Saint Louis po 60.000 i Detroit 50.000

Nadrabin Kuk pozivlje na darovanje za Keren Kajemet. Povodom roš hašana akcije Keren Kajemeta u Njemačkoj upravio je palestinski nadabrin sljedeći poziv na KKL Njemačke:

»Već sam često govorio o velikoj misli otkupljenja naše vlastite zemlje. Sva su naša braća za tu zadaću obvezana. Budući da KKL služi tome svetome cilju, otkupljenu zemlju, pozivljam sve, što slušaju na moj glas, da podupru i jačaju KKL, kako bi sveta zemlja što prije bila oslobođena, jer je to temelj židovskoga naroda i njegove svete zemlje.

ga učinite za Palestinu. Loše, vrlo loše i opasno bi bilo za vas i za Palestinu, kad bi joj samo dali, a ništa od nje uzeli. Majka Erec Jisrael nije prosjakinja, nije šnorerka (i baš zbog toga ima ovdje toliko šnoreri, jer mogu da uzimlju samo od drugih, a ništa od nje, a u najboljem slučaju mogu da uzmu od nje samo ono, što bi od drugih mnogo lakše dobili). Tako dugo, dok vi samo dajete, a ništa ne uzimljete, dajete samo ono što ljude čini šnorerima, a vi možete da date i takovo, što bi moglo da postane dijelom novoga života. Već je davno vrijeme da se razmisli, koliko je potrebno stvoriti živu vezu, živ saobraćaj između Židova Palestine i Židova ostalih zemalja. Sad je život sam to pitanje iznio na tapet. I zasada je to jedina korist, koju možemo da dobijemo od naše sadanje narodne slave. No to jedino ima vrlo visoku vrijednost, to znači, vrijednost može da bude tako visoka, kako duboko mi stvar osjećamo i hoćemo da je razumijemo, i koliko je možemo upotrijebiti. A to me je u glavnome sada potaklo na pisanje.

No ta stvar zahtijeva posebno pismo. Za sada — vjere, srčanosti i rada! To trebamo mi svi, mi i vi.

Zdravo!

Preveo Š.

Potpisujem vjernim blagoslovom na Svetom Brijegu u Jerusolimu.

Gaon Abraham Isaak Hakohen Kuk.
(Ziko)

Prva židovska gimnazija u Madžarskoj. 1. septembra otvorena u Budimpešti prva židovska gimnazija. Troškovi gradnje iznose 1 milijardu madžarskih kruna. Gimnazija se nalazi na jednom od najljepših mjesta Budimpešte i ima u svojoj zgradi sinagogu.

Postotak Židova u ruskoj komunističkoj partiji. Po izvještaju statističkoga odjeljenja ruske komunističke partije ima u ruskoj komunističkoj partiji 100 narodnosti. Židovi čine 5.2% stranke, dok na 1000 Velikorusa otpada 3.8% komunista na 1000 Leta 78% na 1000 Litavaca 33 otpada na 1000 Židova 7.2 komunista.

Anglo Jewish Association za izgradnju Palestine. Prigodom osnutka jedne mjesne organizacije, govorio je lord Rothschild o svrsi društva, te je rekao, da društvo, iako se ne bavi politikom, nije moglo a da se ne bavi pitanjem kolonizacije Palestine. Anglo Jewish Association je pomagala i kod radova za prava manjina za Židove, te je time pomogla ne samo Židovima, nego i ostalim religijskim manjinama.

Pobjeda Hakoaha u Engleskoj. Najjača židovska nogometna momčad »Hakoah« igrala je pred neko vrijeme u Londonu s jednim od najodličnijih engleskih profesionalnih klubova »Westham-United«, s osobito lijepim uspjehom: 5 : 0 u korist »Hakoaha«. Taj je uspjeh to ljepši, što se već nekoliko godina nije usudio nijedan evropski klub da igra na engleskom tlu protiv engleske momčadi. Ne ćemo da se pobliže bavimo tom zaista lijepom pobjedom, jer su je svi dnevni dostožno ocijenili.

Htjeli bismo samo da naglasimo, da je »Hakoah« židovsko nacionalno društvo, a njegovi članovi obvezani da plate šekel. »Hakoah« putuje jesenas u Palestinu, da održi nekoliko propagandnih utakmica.

Iz Palestine.

Opskrba električnom i Kuthenberg-Companija. Palestinska je vlada zabranila upravi grada Tiberiasa, da sklopi ugovor o opskrbi električnom prije nego dobije dopuštenje od Ruthenberg-Kompanije.

12.500 funti za Ruthenbergov projekt. Blagajnik američkoga Keren Hajesoda Mr. Hermann Conheim, javlja, da je pred neko vrijeme doznačeno 12.500 funti za Ruthenbergov projekt. Keren Hajesod je dosada stavio za Ruthenbergov projekt 25.000 funti na raspolaganje.

Preseljenje židovskih izdavačkih zavoda u Palestinu. U posljednjim je godinama mnogo židovskih izdavačkih zavoda preselilo svoje sjedište u Berlin, jer je zbog niske valute bila produkcija knjiga u Njemačkoj mnogo jeftinija nego drugdje. Zbog poskupljenja papira i tiskarskih troškova, koji su mnogo veći nego je pad marke, onemogućeno je mnogim zavodima da u Njemačkoj štampaju knjige, koje bi mogle da konkuri-

raju na svijetском tržištu. Zato su odlučili da prenesu svoja sjedišta u Palestinu, jer su po stručnjačkim proračunima tiskarski troškovi ondje znatno manji nego u Njemačkoj. U vezi s tim preseljenjem preselit će se i neki znatniji jevrejski književnici iz Njemačke u Palestinu.

Katoličko arapsko sveučilište u Jerusolimu. Kako iz Rima javljaju, otvorit će 1. oktobra ove god. rimsko-katolički patriarh, Alojzije Barlassina, više učilište u Jerusolimu. Po prospektu, što je izašao na arapskom jeziku, treba da bude ta škola srednja i visoka u jednome, a zvat će se »Palestinsko Patriarhijsko Sveučilište«. Visoka se škola dijeli u filološki, medicinski, juridički i tehnički fakultet. Naučni je jezik arapski, a engleski je obligatan. Primaju se slušači, što govore arapski, kojegod vjere i narodnosti. Institut se nalazi na sjeveroistočnoj strani latinskoga patrijarhata, u velikoj trokatnoj zgradi. U krugovima, što su bliži osnivači, tvrdi se da je zadaća toga zavoda, da stvori u zemlji arapsku inteligenciju i time protutežu »dominiranju cionizma.«

Pohod Emira Abdule u Jeruzolimu. Emir Abdul je u ponedjeljak 27. augusta stigao u Jeruzolim, da učini privatne pohode guverneru Jeruzolima, generalu Storsu i zapovjedniku žandarmerije generalu Tudoru.

Revolucija u Transjordaniji. U Transjordaniji je izbila revolucija protiv Emira Abdule. Plemena Aduam i Belka navalila 16. o. mj. na tabor emira Abdule, i kod toga pretrpjela teške gubitke.

Još prije nekoliko dana zatražile su poglavice arapskih plemena od emira Abdule:

1. Skori saziv narodnog pretstavnštva. 2. Izgon svih stranaca. 3. Predaju svih znatnijih mjesta urođenicima. 4. Smanjenje plata. 5. Obustavu plaćanja šecima. 6. Oslobođenje felaha od prisilnoga davanja imetka, i to unatrag još od godine 1918.

Revolucija je zacijelo u vezi s tim tražbinama, je su se felasi osobito bunili protiv velikih poreza, koje su morali plaćati.

Iz Jugoslavije

Predavanje dr. Lichta o XIII. kongresu. Dvanaestoga je septembra držao dr. A. Licht u dvorani teatra marioneta predavanje o trinaestom kongresu ili bolje, kako je sam rekao o njegovim najbitnijim pitanjima. U svom govoru, koji je trajao preko sat i četvrt, govornik nam je u mnogočemu razjasnio glavna kongresna pitanja, osobito Jewish Agency, i cijelu debatu oko toga.

Na početku govori dr. Licht o kongresu uopće i veli: Kongres nije značio krizu cionizma, nego je pružio dokaz njegove jakosti i pokazao, da je cionizam toliko ojačao, da može i on sam i njegovo vodstvo da podnesu i najoštriju kritiku i napadaje, a da kod toga ipak integritet organizacije ne strada. Cionistička je organizacija postala internacionalni politički faktor, koji po § 4. mandata predstavlja židovski

narod. Zato i jest pitanje Jewish Agencya *toliko pretresano; do te je debate moralo doći. Uspjeh je u San Remu izveo veliko oduševljenje. Udaralo se u talambase, veselilo se, no nije došlo do onoga zanosa, koji bi mogao da nam zajamči uspjeh te pobjede. Jewish Agency je bila naša, no to nije dostajalo. Kongres doduše nije našao riješenje toga pitanja, nego je samo iznio sva mišljenja, i dao zaledje cijonističkom vodstvu, da kod pregovora s ne-cijonistima pokaže na mišljenje cijonističke većine.

Došlo je do promjene vlade u Engleskoj, izašla je bijela knjiga, koja je tumačila mandat drugačije nego bismo mi to htjeli, i suzila naše ideale. Jedina Labour Party cijelo je vrijeme ostala na našoj strani i traži kurz Balfourove deklaracije. Arapska agitacija djeluje sve jače i nalazi sve više pristaša kod engleske štampe i u House of lords. A svaka vlada ovisi o masi i o narodu, pa su ti arapski uspjesi to opasniji. — To su vanjski razlozi, koji su utjecali na tu debatu. A ne manji su unutarnji faktori. Kolonizacija nikako ne zadovoljava. Kad je Ruppin iznio 30.000, kao minimum imigracije, bilo je ljudi koji su bili time vrlo nezadovoljni (Trietsch 100 hiljada!). A sada nije niti Ruppinov minimum postignut.

Za nas bi bez sumnje bilo najidealnije, kad bi cijonistička organizacija ostala Jewish Agency, jer bi tako najlakše mogli da očuvamo imigraciju od filantropizma. No Weizmann je bio prisiljen da traži način, kako da dodje do novaca. A ne smijemo da pustimo s vida, da nijesu glavno oni što daju, nego oni što grade. I još nešto, da ne smijemo, da za volju doktrina radimo protiv života.

Prelazeći na pitanje svjetskoga kongresa, veli govornik, da će barem 20 do 40 godina potrajati dok židovstvo bude zrelo za svjetski kongres. Crta zatim neke od istaknutijih ličnosti i grupa na kongresu, te završava nagradjen burnim aplauzom.

ARNOLD TADANIER.

U petak 14. o. m. j. umro je tragičnim načinom u najljepšim godinama naš sumišljenik A. Tadanier. Glavni je uzrok njegove tragične smrti još doduše nepoznat, no stalno jest, da je žrtva teške životne borbe. Mirno i tiho je živio i snosio gorku nuždu, i uvijek je bio spreman, ka dje trebalo pomoći kojem siromašnom Židovu. U ime njegovih prijatelja i sumišljenika oprostio se od njega na groblju dr. A. Rosenberg. Pokojnik ostavlja za sobom neopskrbljenu ženu i malo dijete.

Ured za namještanje jevrejskih visokoškolača kralj. SHS. Savez jevrejskih visokoškolača kraljevine S.H.S. poziva ovim gg. advokate, poduzetnike, u industrijalnim, tehničkim i inim poduzećima širom države, da se u slučaju potrebe odnosnih sila izvole obratiti na ovaj savezni ured, naznačivši poželjnu kvalifikaciju, vrijeme nastupa službe, vrijeme rada, platu, mjesto rada i slično.

Pozivaju se oni visokoškolači, koji reflektiraju na kakovo namještanje, da

se obrate na savez, priloživši mu ofertu, u kojoj imaju tačno označiti vrstu rada, poželjno mjesto, vrijeme, curriculum vitae i ino.

Svi dopisi se šalju na adresu sav. predsjednika, abs. iur. Josip Wessel, Sarajevo, Mustajbeg 2.

Savez Jevrejskih Visokoškolača Kralj. S.H.S.

Novisad. Konac židovske škole. Dugo se opirala židovska općina u Novomsadu protiv podržavljenja žid. pučke škole, no uzalud. Općina nije shvatila položaj, ostala kod svoga starog sistema i nije imala odvažnosti, da spasi židovsku školu, da traži ono što je mogla da dobije: židovsku narodnu državnu školu, kako je dobio Veliki Bečkerek. Konac je bio, da su učitelji dijelom penzionirani, dijelom premješteni, a nove židovske sile nijesu namještene.

Možemo da razumijemo, aka vlada zatvara mađarske škole, jer ne će da forsira opoziciju. No mi tražimo židovske narodne škole na srpsko-hrvatskom jeziku, da možemo našoj djeci dati mogućnosti, da se odgoje u duhu židovstva, da nauče jevrejski, kako bi mogli bibliju čitati i crpiti iz nje snage i narodne svijesti.

Požega. U utorak 25. rujna slavi omladinsko udruženje »Hagibor« svoju petogodišnjicu. Hagibor spada u ono nekoliko društava što su se osnovana koncem rata, do sada održala, preživjevši sve krize, što ih je poratna perioda sa sobom donijela. Nadamo se, da će Hagibor sad kad se u naša društva vraća aktivnost, još jačim silama poraditi na svom programu, te mu kod toga želimo mnogo sreće!

Zagreb. Naši mladi umjetnici, gđa Herlinger-Schwarz, Adolf Weiller i Slavko Brill, otvorili su izložbu svojih radova u Bakačevoj ulici 5. III. desno.

Izložba je otvorena dnevno od 10-12 i od 14-17, a ulaz je slobodan.

Ispravak. U posljednjem je broju pomutnjom ispala u knjiž prilogu ime autora »Od Jafe do Jerusolima«. Crticu je napisao Šalom Aš.

Književnost.

Vilma von Vukelič:

DIE HEIMATLOSEN.

(Ein Roman. — 1923. Deutschösterreichischer Verlag. — Wien—Leipzig.)

Roman? Zar zbilja roman? Ili razmatranja u okviru pripovijesti. Ili samo povezani fejetoni? Ništa od svega toga — jer je više od toga. Jer je sve zajedno. A ipak hoće da bude samo roman. »Ein Roman aus der jüdischen Gesellschaft Budapests«.

Pet prijatelja su glavna lica romana. I zato roman ima pet radnja. Jer svaki od te petorice živi drugim životom, u drugom krugu, dok se prije svršetka Danie i Alfred ne slože. I kroz to je radnja malo rascijepana. To je najveća, možda jedina pogreška knjige.

Ova je knjiga život. Katkada doduše malo odviše razmišljanja i »filozofiranja«. Ta to je samo roman! No kad svršiš, ne osjećaš, da je išta previše. Ti znaš samo jedno: to je sve proživljeno. To je zbilja.

Ta onaj mali crvenokosi Židov — Nagy Lajos se zove u romanu — koji se svim svojim žarom i spisateljskim talentom baca u vrtlog života za dobro Mađarske — da na koncu bude poplivan. I onaj moralno pali Tihamer — što ipak, ili baš zato uspijeva. I nesrećni Tibor, koji traži nešto lijepo — »nešto« — i ne nalazi, pa odlazi kao dobrovoljac u rat. I Lidija, što hoće život, a na koncu se ubija — sve to su naši tipovi, židovski tipovi. Galut. I Görgei Alfred je galut. I mali, tihi Daniel i njegova drugarica Hana. No oni su već našli cilj. I idu novim putem. Ne put galuta. Cijon.

Sve su to naši tipovi. I svaki ih dan susrećemo. Tek nijesmo kušali, da im zagledamo u oči. Da im provirimo u dušu. Pa da vidimo borbu. Istu borbu u Krausz Lydie, što se ubija i u Hane, što se sprema, da podje u Erec Jisrael. Zato treba pogled Vilme Vukelićeve. I povratka, koji je tako majstorski ocrtan u toj knjizi, u povratku Alfredovom. Jer se s njim i pisac vraća svom židovstvu. I možda je baš zato toliko razmišljanja, jer je ta knjiga dnevnik njenoga povratka. I zato je to razmišljanje iskreno. I samo naoko suvišno.

Riješenje nije novo. I način povratka nije nov. Već se mnogo ljudi ovako vratilo. Ili se možda samo ovako može vratiti. Osjetivši svu prazninu i ispraznost asimilacije. I neki zov. Najprije nepoznat. Nejasan. Onda odredjeniji. Stalniji. Jedan ton, iz kojega se kod muzika Alfreda radjaju kompozicije, čežnje za Cijonom, kod pisca Vilme Vukelić ovaj roman.

Znam, koliko krivo činim i romanu i gdji. Vukelić s ovako kratkom »ocjenom«. No možda ću drugi put bilo ovdje, bilo gdje drugdje da se malo dulje pozabavim tim djelom.

Šalom Freiberg.

»Gideon«. Izašao je 12. broj IV. godine s ovim sadržajem: c.: IV. slet. — Izvještaj o IV. sletu. — Sletske priredbe. — J. Rosenberger: XIII. kongres. — Referat o halučkom pokretu. — Iz pokreta: J. Levi: Odlučno iznova! — vijesti. — Pretplata za V. godište iznosi 60 dinara.

Nova Evropa. (Zagreb). Ova odlična revija, koja je ranije posvetila jedan dvobroj »Našim Jevrejima«, donša u broju od 21. o. m. j. informativni članak dra. Aleksandra Lichta o »Jewish Agency« u povodu XIII. cijonističkoga kongresa, na koji skrećemo pažnju svojih čitalaca; preporučamo im podjedno, da pretplate ovaj doista otmjeni list.

Prava

»ERENYI“-DIANA

francuska vinovica - najbolji kućni lijek
za njegu k'o'e, usta, zuba, proti reumatizmu

Cijena male	boce	Din.	6
	srednje	„	16
	„	„	32

Gener. zastupstvo za Jugoslaviju
JUGOPHARMACIJA D. D.
(Diana-odio)
Prilaz 12 - ZAGREB - Tel. 9-31

Zaštitni znak

Prodavaoci dobivaju znatan popust. - Čuvajte se bezvrijednih patvoa.rta

Adresa za dopise: Zagreb, Ilica 31., III kat.
Uredovno vrijeme od 9 do 12 sati prije podne
i od 3 do 6 sati poslije podne. — Novac se šalje
na Centralnu eskomptnu i mjenjačnu banku d.
i Zagreb, za račun Ž. N. F. s naznakom svrhe.

Svrha je židovskog narodnog fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište i nastati neotuđivim imetkom židovskoga naroda. Žid. narodni fond utemeljen je na V. svom kongresu god. 1901. i posjeduje već oko 30 milijuna franka. Prihodi neprestano rastu, a iznosili su god. 1920. oko 9 i pol milijuna franka.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet leisrael) za Jugoslaviju

Iskaz darova broj 20. od 10. do 19. septembra 1923.

Otkup od čestitana.

Varaždinske Toplice: Paula i Arnold Stern 25.—
Novigrad: I. Goldschmiedt 20.—
Vinkovci: Po 20: dr. Jakob Stanić, Vilko Ornstein, Ljudevit Sonnenfeld, dr. Ignjat Lang, Erich Moses, Otto Grün, Jakob Pick, Olly Stein; po 10: Julije Pollak, Herman Händler, Ž. Brichta, Isidor Hercog, Lipkovitz, Vinko Lipkovitz, David Fischhof, dr. Deutsch, Lavoslav Flesch, Kaiser, Adolf Hirtweil, E. Rendeli, Josip Deitelbaum, Josip Zilner, Bernhard Flesch, Braća Marton. — Razni 57 377.—
Višegrad: Josefina Papo 25, Avram i Merama Demajo 20; po 10: Sadik Levi, Leon i Flora Altarac, Rašela Papo, Leopold Sprung, Rifka Kamhi, Gabriel Papo, Lenka Papo, Estera Papo, Sami Fuchs 135.—
Vrbanja: Vilim Grün 25, Obitelj Gabro Grün 25 50.—
Zavidovič—Žepče: Isak Altarac 20, dr. B. Band 20, Leon Musafija 20, Josef R. Musafija 15, Alb. B. Musafija 10, Adolf Müller 10, Klara Stern 15, Julius Sonnenfeld 15, Bernhard Rosenrauch 10, Režno 15, Isak Kabiljo 10, Vladimir Galović 10, Iliu Friedmann 10, Josef Kabiljo 10, Isak Ozmo 10, Mošo Musafija 10, Mošo Kabiljo 10, Isak Kabiljo 10, Cvi Kabiljo 10, Eliša J. Kabiljo 10, Josef Kabiljo 10 270.—
Mitroviča: Dr. Žiga Baum 40.—
Tuzla: Po 10: Mošo Pinto, Rudolf Robička, Mayro Fürth, Rudolf Wiesler, Aron Pinci, Matias Armin Klein, Alfred Drechsler, Adolf Goldstein, Borković, M. Rosner, Rudolf Breiner, Leopold Karger, Herman Wiesler 130.—
Bednja: Jakob Goldmann 20.—
Sikirevci: Jakob i Julija Kohn 25.—
Zagreb: Berta Gross 15, Laura König 20, po 10: Oton Gross, Berta Gross, K. König, O. Fürst, po 20: Mavro Adler, Silvio Lausch, Adler Terezija, M. Berkeš, Malv. Müller 15, Obitelj B. Hirsch 25 195.—

Našice: Obitelj Beran 40, M. Preis 20, Roza Silberberg 15, Ar. Pollak 15, Sam. Kohn 15, Ud. Eisler 15, H. Singer 20, po 10: Josip Wegner, Benedek, V. Kohn, Sam. Strauss, V. Wollner, D. Eisler, Eisler, Karl Weiss, Bertol Stein, H. Salzberger 20, Leopold Krämer 20, N. N. 15 285.—
D 1572.—

Opći darovi.

Dubrovnik: Paula Katarivas 15; Višak 16.75
Višegrad: Leon Hornik kod Tore 10.—
Zagreb: Literarac M. S. 12, Obitelj Bertold Hirsch umjesto vijenca na odar pok. Mavro Hirschl 25, dr. Slavko Hirsch umjesto vijenca na odar pok. Mavra Hirschla 50 87.—
Vinkovci: Dobivena oklada Ornstein 5.—
Novigrad: Zora i Fany Goldschmiedt 80.—
198.75

Samoopozovanje.

Vinkovci: Johana Hönič 5, Betti Grünberger 5 10.—

Skrabice.

Višegrad: Aron Altarac 13.70, Sara Kajon 14.50, Lea Papo 5.90 34.10
Našice: Josip Beran 41, Sam. Kohn 13, Marko Preis 7.75, Josip Wegner 10.65, Herman Salzberger 46.25, Benedek 5.75, V. Wollner 7, Žiga Eisler 12.50, Hugo Singer 27.50, Bertol Stein 95.30, Sam. Strauss 27 293.70
327.80

Zlatna knjiga.

Vinkovci: Sakupljeno kod zlatnog pira supruha Hamburger 224.—

Masline.

Dubrovnik: Za Herzlovu šumu 600.—
Višegrad: Za Herzlovu šumu 2 m 30.—
630.—

Jaar Jugoslavija.

Zagreb: Na ime pok. Arnolda Tadanica daruju Elsa Ehrenfreund 100, Josip Weissmann 75, Antun Freiburger 75, 4 m 250.—
Do sada darovano 8877, za popunjavanje šumetrebja još 1123 maslina.

Darovi zemlje (Geulat haarec).

Pančevo: 2500.—
Višegrad: 275.—
Senta: 2500.—
5275.—

Dječji sabirni arci.

Višegrad: Avram Papo 88, Zlata Papo i Adela Jeković 115, Rafaela Kajon 36, Salamon Kanchi 49 288.—

Darovi kod Tore.

Varaždin: Eisenstetter Feliks 30, Dr. Rudolf Lück 5, Strauss Mato 20, Stern Jos. 10, Dr. Taussig Vilim 40, Schönwald Ferdo 10, Dr. Blau Hinko 10, Blühweiss Rudolf 5, Herzer Hermann 20, Mittlen Lavoslav 30, Mitzky Arnold 20, Blühweiss Ljudevit 20, Kohnstein Maribor 10, Moses Mavro 70, Schönwald Ferdo 50, Schönwald Vilim 10, Pollak Ignatz 4, Eisenstetter Feliks 10, Fischer Bela 60, Dr. Glück Rudolf 5, Heinrich Armitz 10, Pollak Oskar 10, Blühweiss Rudolf 5, Strauss Žiga 5, Pollak Ladislav 20, Blühweiss Ljudevit 10, Mitzky Arnold 10, Pollak Nathan — Deva (Rumunjska) 15, Schwartz Lavoslav — Koprivnica 20, Stern Josip 5, Stern Milan 5, Cegledi Julio 400, Cegledi Rudolf 40, Löwenstein Albert 30, 1024.—

PREGLED.

Iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 3627.45
Iz Bosne 1172.10
Iz Vojvodine 5000.—
Ukupno 9799.55
Od 1. januara do 19. septembra unišlo svega 478.792.35.

VREĆE

iz jute, tekstilija i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugali i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

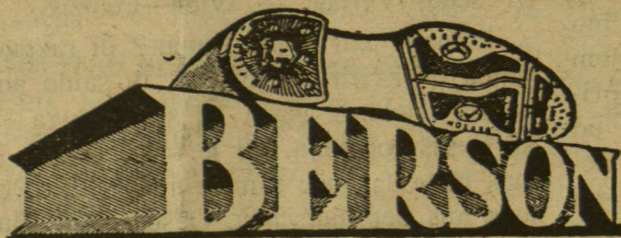
SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrste apotrebjenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremovnih ponjava

TRGOVINA RUBACA NA VELIKO

„MARS“ d. d., poslovođa: IGNJAT NEUSSER
ZAGREB, S. jmište broj 55 (produjena Hatzova ul.)

Gumene pete i Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od kože! Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

Vjeran čuvar Vaših zubi jest

LYODONT

pasta za zube. — Jedan pokus — i Vaše je povjerenje osigurano!

Dobiva se u ljekarnama i drogerijama!

LYO d. d. za finu kozmetiku i farmaceutsku industriju, Zagreb

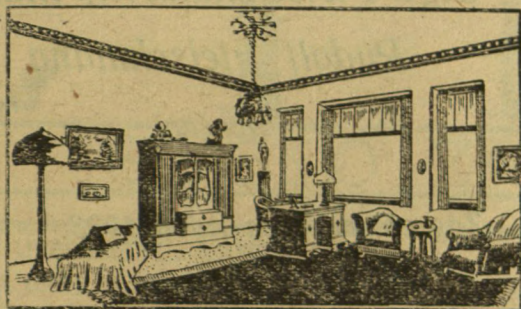
Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebitina. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Prva osječka
TVORNICA ZA PRERAĐBU DRVA D. D.
 Atelier za umjetničko uređivanje stanova

Telefon 2-41, ZAGREB Gajeva 12.

POKUĆTVO

Sve vrsti uz svaku cijenu.

„GOLUB“ „ГОЛУБ“

ZASTITNI ZNAK

JE NAJBOLJI PAMUK

ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE

A. ROMANO

ZAGREB

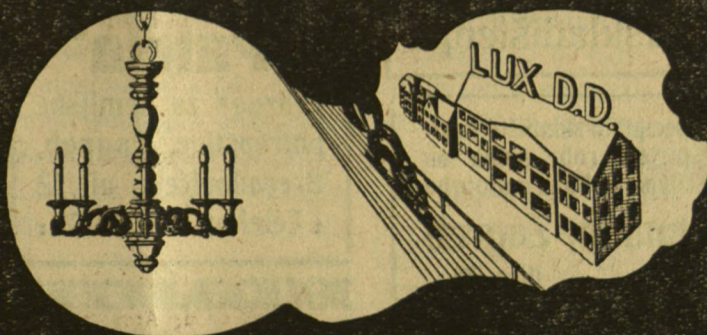
AKADEMIČKI TRG BR. 8

„M A C H E R“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.
 Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „M A C H E R“

TVORNICA BRONZ LUSTERA

LUX D.D. KOTURAŠKA 9.

I. A. BUKOVE CJEPANICE

kao i sve ostale vrsti gorivog drva na vagone, hvatove, te rezana i cijepana, dobijete najpovoljnije kod

ŠANDORA WEILLERA,
 TRNJANSKA CESTA 40 - TELEFON 24-69.

Metalokemika d. d.

za kemičke i rudarske proizvode

Zagreb

Strossmayerova ulica br. 6
 Brzjavni: Metalokemika

Beograd

Kralja Petra ulica br. 62
 Telefon interurb. 16-11

KOVINSKE i željezne polufabrikate
 KOVINE i sve kovinske legure
 KEMIKALIJE, osobito

modra galica

I^a Vapno (Kreč)

dobavlja iz vlastitih vapnara u Očuri i Novom Marofu

Sjedinjene krečane d. d.
 u Zagrebu Bogovićeva ulica 3

Telefon broj 5-55 . Brzjavni: Krečane, Zagreb

Produkcija 120 vagona mjesečno

WIENER BANK-VEREIN

HRVATSKA PODRUŽNICA, ZAGREB

Palmotićeva ulica broj 22.

Brzjavni naslov: **BANKVEREIN**

Obavlja sve bankovne transakcije.

„SIDRO“

d. d. za trgovinu željezom
ZAGREB
Vlaška ulica broj 40.
Telefon br. 69 i 21-30.

Šipkasto željezo — Obručno željezo —
Betonsko željezo — Nosioći — Crni
lim — Cinkovni lim — Pociočani
lim — Lijevani štednjaci — Limeni
štednjaci — Lijevane peći — Limene
peći — Trajno žaruće peći.

Taheia

Internacionalno transportno poduzeće
Jelačićev 23 **ZAGREB** Telefon 16-12

Carinsko - posrednička
poslovnica uskladištenja

Jedino najveće specijalno skladište kratke
nakitne i pletene robe samo na
veliko, niske cijene, solidna podvorb

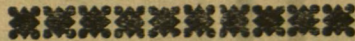
Dragutin Ullmann, Zagreb
Ilica 36 Ilica 36

„TEVIT“

Poduzeće za elektroindustriju i trgovinu
Telefon 14-59 **ZAGREB** Gajeva ulica 15

Izvadja: Električna instalacija svi-
jetla, telefona, kućnih
zvonila i reklama

Preuzima: Uredjaje električ cen-
trala, pogona, prenose
sila, popravlanje sviiju
vrsti električnih strojeva

Domaćice

tražite kod Vašeg trgovca
samo najbolje belgijsko

Plavilo

za rublje

Zaštitni znak sa znakom „Deva“

..

Glavno skladište za Jugoslaviju:

„Patria“

zadruga za kemijske
potrepštine, Zagreb,
Preradovićeua ul. 12
: Telefon broj 16-91 :

Olga Fleischmann rođj. Müller

Rudolf Fleischmann

vjenčani

Zagreb, mjeseca rujna 1923.

Izraelitska bogoštovna općina u Zagrebu.

Broj 584-23.

D-19.

Natječaj.

Traži se za „Dom nemoćnih zaklade Lavoslava
Schwarz-a“ u Zagrebu

upravitelj

sa nastupom službe 1. novembra 1923. Natjecatelji
imadu se prijaviti do konca septembra o. g., a po-
trebne informacije dobit će u pisarni potpisane izr.
bogoštovne općine.

U Zagrebu, dne 17. septembra 1923.

Izr. bogoštovna općina

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON:
17-95

ZAGREB - ILICA 31

PAPMERKUR
BRZOJAVI.

Veletrgovina
pisaćeg, risaćeg, novinskog, te
omolnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, notesa, blokova i konfek-
cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisaćeg i risaćeg pribora

MANUFAKTURA

Robni odio Centralne banke d. d.
ZAGREB, Strossmayerova ulica 2.

MAKSO BOROVIC

Brzjavni: MABOR

Telefon: 11-31

Turika

M. Marberger i sin

Sajmište broj 55 **ZAGREB** u vlastitoj palači

Preporuča svoje bogato skladište umjetne kože
(Kunstleder) za tapetare, sedlare i knjigoveže,
voštanog porketa (Wichsleiwand), pletene (Wirk-
waren) i gumene robe uz tvorničke cijene, pro-
daja samo na veliko.

Na zahtjev šaljemo cijenik i uzorke.
Posjetite naše skladište!

Na veliko!

Na veliko!

Kolonijalna roba

specijalno kava uz najjeftiniju cijenu kod tt.

I. Dragoner, Zagreb, Nikolićeva 4.

D. M. C. artikli

te Aida Maria Lucia, umjetna svila (Kunst-
seide) i razni drugi pamuci. Kod većih naručba
znatan popust! Specijalna ve etrgovina pamuka

Ferdo SCHWARZ i drug

Ilica br. 45 - **ZAGREB** - Telefon 2-56

Brzjavni naslov: SVADRUG

ŽELJEZNE KREVETE

te razno željezno pokućstvo, bravarsku robu, vijke i zakovnice usvim mjerama
proizvadj, te drži stalno na sladištu. Najbolje kakvoće uz najsolidnije cijene.

„Z M A J“ INDUSTRIJA ŽELJEZNE ROBE D. D.
TELEFON 7-43. **ZAGREB** PETRINJSKA 3.

Posjetite našu stalnu izložbu,

GIDOL

NENATKRILJIVO SREDSTVO ZA ČIŠĆENJE SVIH VRSTI KOVINA

Čuvajte se patvorina!

Jedini tvorničari:

Zahtjevajte uvijek samo:

GRUBIĆ I DROBAC, tvornica kem.-tehn. proizvoda d. d., **ZAGREB**

GIDOL